

Nem elég... most föl Budára.
Ott egy író fogva van,
Mert nemzetének javára
Célozott munkáiban.

Magyar történet műzsája,
Vésd ezeket kövedre,
Az utóvilág tudtára,
Ottan álljon örökre.

S fölmenének az ős Budába,
Fölrepültünk mint sasok.
Terhünköt a vén hegy lába
Majdnem összeroskadott.

S te, szívem, ha hozzád férne
Hogy kevély légy, lehetnél!
E hős ifjúság vezére
Voltam e nagy tettekél.

A rab író t oly örömmel
S diadallal hoztuk el,
Aminőt ez az öreg hetey
Mátyás alatt ünnepelet!

Egy ilyen nap vezérsége,
S díjazva van az élet...
Napoleon dicsősége,
Te veled nem cserélek!

(Petőfi Sándor.)

Az első nemzeti hadsereg!

Mesemondás! Lehetett is az valaha! Hogy egy kicsiny, elszigetelt országnak rokontalan nemzete valaha saját haderejével kilenc oldalról rárohánzó támadás ellen védelmezte volna magát diadallal, dicsőséggel! Hogy ne birt volna vele „egy“ óriás, hogy rá kellett volna ereszteni Európa másik óriását is és még azzal is megbirkózott, még akkor is saját magának kellett lefeküdnie, hogy rágázolhassanak!

Dehát hol vette volna ez a nemzet azt az ősmundabeli csodás erőt?

Elmondom, ahogy láttam.

Egy véghetetlen jajkiáltás hangzott a hazán végig, az ország egyik bércefalától a másikig verődött az vissza s midőn másodszer visszatért, már nem volt jajkiáltás, hanem harci riadó!

Megnépesült a kitűzött zászlók környéke. A földműves otthagya ekéjét, a tanuló elhagyta iskoláját, a családapa boldog tűzhelyét és ment a zászlók alá. Tizenhárom, tizennégy éves gyermekek csoportja emelte a nehéz fegyvert, mely alatt válluk még meggörnyedt, s hetvenéves galambósz férfiak állottak a gyermekekkel egy sorban.

Nem kellett felpénzzel csalogatni senkit, egy nemzetiszínű kokárda volt az egész ajándék, amit a belépő kapott.

Űri családok elkényeztetett fiai, mágnások, nemesek jöttek önként s együtt sanyarogtak a parasztfiúkkal esőben, zivatarban, sárban, szemétágyban, rongyban és dicsőségben!

Egy ügyvéd ott hagyta irodáját, kardot kötött s a legelső csatában maga vitte a zászlót legelől Schwecháfnál a kartácszáporral szemközt. A végén ezredes lett.

Schasem tanulta a háborút!

Egy fiatal földesúr lakodalmát tartotta ma, másnap esatába kellett mennie, a római sáncokat ostromolták, ott első volt, ki zászlója élén fölhatolt, lelőtték.

A cisztercita barátok kolostorából három növendék kivételével minden kispap elment honvédnek. A kolostorfőnök maga látta el őket úti élelemmel, mikor szekerre ültek. Amint az ebédlőbe visszatérve, a honnmaradt szerzeteseket meglátta, sírva mondá nekik: „Ti gyávák, minék maradtok itthon?”

Elmentek az ügyvédek, nem akart senki pörlekedni. Elmentek a bírák, hisz nem volt senkinek panasza. A mérnökökből lettek tűzerek, utászok. Az orvosokból tábori sebészek. Ágyban meghalni nem volt divatos.

Híres korhelyekből híres hősök lettek. Csöndes jellemekből orozslánok.

Még a rablók is megtértek. Egy hírhedt rablóvezér (Közsa Sándor) kegyelmet kért magának s társainak és százhatvan lovast állított ki a csatamezőre, kiknek nagyrésze a hazát védve nyerte el a halált, mit a haza romlásáért előbb megérdemelt.

Egy főúr egész huszárezredet szerelt fel; egy másik huszárezredet két hét alatt állított ki a jászkun kapitány.

Nem volt fegyver. Vettek el az ellenségtől. Előbb kaszával, puszta kézzel kellett kicsikarni a hare eszközt, hogy aztán küzdhessenek vele. Egy közönséges székely földművelő kitalálta, hogyan kell ágyút önteni és ellátta népét csatalövegekkel.

Vashámorok átalakultak golyóöntő műhelyekké.

Elfogyott s nem volt kápható a puskához való gyutaes. Voltak gyógyszereszek a csapatoknál, kik papírosból készítettek gyutaesokat s azok is jók voltak a hareban. Az egyházak odaadták a harangokat ágyúérecnek.

Egyetlen vezér száztíz ágyút vett el apródonként az ellenségtől.

A szabadkai föld népe meztelen kézzel foglalta el az ellenségtől mérföldre hordó öreg ágyúját.

A ma alakult zászlóalj már holnap gyakorlatot tartott s egy hét múlva ment a tűz-keresztelőbe.

Mindenki testvér volt a hármasszín alatt, nem gúnyoltak senkit tótnak, németnek, azok mind egy zászló alatt egy haza fiaiként harcoltak.

Á tiszt jó pajtás volt. Együtt evett, együtt ázott, egy szálmán hált közlegényeivel és tanították egymást a hazaszeretetre.

Nem volt szökevény. Hová szökött volna? Minden ajtóból elkergették volna a gyávát!

Ha megverték a sereget, nem futott szerteszt. Igyekezett ismét összegyűlni s folytatni a harcot. S nemcsak az harcolt, kinek fegyver volt kezében, harcolt minden élő lélek. Asszonyok bátorították fiaikat. Úriasszonyok mentek sáncot hordani az erődítésekhez; részt vettek veszélyes küldetésekben, miket

csak asszonyok képesek el nem rontani. Asszonyok voltak a legjobb tudósítók. Csata után ők ápolták a sebesülteket. Kórnáz volt minden úrilak a csatatér közelében. A papok a hős erényeket prédikálták a szószékről. S a költő, ki meteorként futotta végig az egész eget fölöttünk, nem zengett egyébről, mint a szent harcról, ez hangzott onnan alá a magasból, ez volt utolsó szava, midőn az ismeretlen látóhatáron lebukott előttünk. Talán nem is a földre esett le? Talán egy új földforgás alkalmával ismét látjuk őt szikrázva, mennydörögve fejünk felett.

„Ott essem el én a harc mezején!”

Igy támadt a nemzeti hadsereg!

(Jókai Mór.)

A MAGYAROK ISTENE

Félre kislelkűek, akik mostan is még
Kétkedni tudtok a jövő felett,
Kik nem hiszitek, hogy egy erős istenség
Őrzi gondosan a magyar nemzetet.

Él a magyarok Istene, hazánkat
Átölelve tartja atyai keze;
Midőn minket annyi ellenséges század
Ostromolt vak dühvel: Ő védelmeze.

Az idők, a népek éktelen viharja
Elfújt volna minket, mint egy porszemet,
De ő szent palástja szárnyát ránk takarta
S tombolt a vihar, de csak fejünk felett.

Nézzetek belé a történet könyvébe,
Mindenütt meglátni vezérnyomdokát,
Mint a folyóvízen által a nap képe,
Áthúzódik rajta aranyhíd gyanánt.

Igy keresztül éltünk hosszú ezer évet;
Ezer évig tartott volna meg,
Hogy most, amidőn már elértük a révet,
Az utolsó habok eltemessenek?

A magyar nemzetnek volt nagy és sok vétke,
S büntetését már elszenvedte ő,
De erénye is volt, és jutalmat érte
Még nem nyert... jutalma lesz majd a jövő.

Élni fogsz, hazám, mert élned kell... dicsőség
És boldogság leszen a te élted...
Véget ér a hétköznapi vesződés,
Várd örömmel a szép derült ünnepet!

(Petőfi Sándor.)